

Bogumiła Celer

**BIBLIOTEKA I CZYTELNIĄ SKLEPU DLA UBOGICH W RADOMIU
W LATACH 1848-1871
EDYTY BRYLSKIEJ-SZMIDT I IZABELI KRASIŃSKIEJ**

Podstawowym źródłem do badań nad dziejami większych czy mniejszych bibliotek są katalogi księgozbiorów. Nie dziwi zatem fakt, że na polskim rynku wydawniczym ukazują się coraz liczniejsze ich wykazy. Często stają się one inspiracją do pracy nad kolejnymi, tak też stało się w przypadku omawianego opracowania, dla którego wzorem był katalog książek z Biblioteki Stowarzyszenia Rękodzielników „Gwiazda” we Lwowie¹.

Praca o tytule *Biblioteka i czytelnia Sklepu Ubogich w Radomiu w latach 1848-1871* autorstwa Edyty Brylskiej-Szmidt oraz Izabeli Krasińskiej została opublikowana w 2008 r. w Kielcach nakładem Wydawnictwa Akademii Świętokrzyskiej. Jedną z autorek – Izabela Krasińska – już wcześniej zajmowała się problematyką życia kulturalnego regionu radomskiego. W pracy *Życie kulturalne w miastach i miasteczkach guberni radomskiej w latach 1864-1914*² przedstawiła m.in. rolę książki (księgarń, drukarni, bibliotek i czytelni) w życiu mieszkańców badanego obszaru.

Katalog adresowany jest nie tylko do badaczy historycznych księgozbiorów i historyków zajmujących się dziejami miasta Radomia, ale z pewnością zainteresuje również mieszkańców tych terenów. Praca posiada niewątpliwie pionierski charakter, same autorki we wstępie zauważają, iż „badacze dziejów ziem, znajdujących się w I połowie XIX w. pod panowaniem Rosji carskiej, zwanych Królestwem Polskim, jak do tej pory niewiele uwagi poświęcili instytucji jaką był Sklep Ubogich w Radomiu i działającej przy nim bibliotece-czytelni”³.

¹ *Książka w środowisku lwowskich rzemieślników. Cz. 1. Katalog książek z biblioteki Stowarzyszenia Rękodzielników „Gwiazda” we Lwowie*, oprac. M. Konopka, Kraków 2003.

² Inną pozycją poświęconą tej tematyce jest praca *Wystawy rolniczo-przemysłowe w guberni radomskiej w latach 1885-1913 : w 90. rocznicę wystawy staszowskiej*, Kielce 2002.

³ *Biblioteka i czytelnia Sklepu Ubogich w Radomiu w latach 1848-1871*, Kielce 2008, s. 9.

Ważną rolę informacyjną posiada oprócz wstępu krótki zarys historii Sklepu, który został założony w 1848 r. przez Radę Opiekuńczą Zakładów Dobroczynnych Powiatu Radomskiego w celu zwiększenia środków na pomoc dla szpitali i domów schronień. Sklep działał do 1871 r., po likwidacji majątek wraz z księgozbiorem został przekazany do szpitala św. Kazimierza i domu schronień, które funkcjonowały z pewnością do 1914 r. Przypuszcza się, iż przekazany księgozbiór zaginął bądź uległ zniszczeniu lub rozproszeniu podczas I wojny światowej⁴.

Podstawą opracowania katalogu był odnaleziony w Bibliotece Wyższego Seminarium Duchownego w Sandomierzu rękopiśmienny *Katalog książek polskich z Czytelni Sklepu Ubogich w Radomiu* powstały pomiędzy 1862 a 1871 r. Autorki przypuszczają, iż katalogów, które informowały o zasobach wspomnianej Czytelni było więcej. Przy obecnym stanie wiedzy i zachowanych materiałach źródłowych nie można jednak ustalić autorów tychże spisów, jak i podać w ilu egzemplarzach były sporządzone.

Omawiany katalog zawiera 1250 pozycji. Układ materiału obejmującego literaturę polską, obcą i czasopisma przejęto z oryginalnego katalogu, w którym zasoby zostały uporządkowane alfabetycznie według nazwisk autorów bądź tytułów utworów w przypadku dzieł anonimowych. Każdy zapis z katalogu rękopiśmiennego został uzupełniony przez autorki pełnym opisem zaczerpniętym z *Bibliografii polskiej* Karola Estreichera. Ponadto autorki poszukiwały tytułów w katalogach on-line bibliotek polskich i zagranicznych. Opisy wydawnictw nieodnalezionych zostały przejęte z pierwodruku i składają się z nazwiska autora, tytułu bądź też samego tytułu oraz liczby tomów. Przy pozycjach odnalezionych zapisano uwagę podając numer tomu bibliografii Estreichera łamany przez numer strony, natomiast przy nieodnalezionych zamieszczono uwagę „pozycje nieodnalezione w E”.

Dla czytelniejszego odbioru opis zaczerpnięty z oryginalnego katalogu został pogrubiony. Warto zauważyć, iż katalog posiada podwójną numerację, jedna (pogrubiona) przejęta została z katalogu rękopiśmiennego, natomiast druga odnosi się do opisów sporządzonych w oparciu o bibliografię Estreichera i katalogi on-line. Początkowo może to sprawiać czytelnikom trudności w korzystaniu z katalogu, tym bardziej iż autorki nie informują we wstępie o tym fakcie. Katalog nie daje również szybkiego wglądu w treść zarejestrowanych publikacji, ponieważ nie posiada indeksu przedmiotowego. Bardzo wartościowa natomiast jest przeprowadzona przez autorki analiza księgozbioru, skupiająca się na opisowym przedstawieniu z jakiej literatury i jakich treści mógł korzystać czytelnik biblioteki Sklepu Ubogich. Jak piszą autorki „trzon księgozbioru [...] stanowiła literatura piękna z wyraźną przewagą utworów prozatorskich, charak-

⁴ Tamże, s. 15.

teryzujących się właściwym dla literatury I połowy XIX wieku synkretyzmem literackim”⁵.

Ważną rolę odgrywa indeks tytułowy będący aparatem pomocniczym przy korzystaniu ze spisu. Zrezygnowano natomiast z indeksu autorów ze względu na zastosowanie w katalogu układu alfabetycznego.

Do pracy dołączono także bibliografię załącznikową zawierającą źródła archiwalne i opracowania, które wykorzystano dokonując analizy zawartości księgozbioru. Wydawnictwo zaopatrzone także w dwa aneksy. Pierwszy zawiera wykazy numerów kolejnych pozycji z opracowanego *Katalogu książek polskich z czytelni Sklepu Ubogich w Radomiu*, które znajdowały się w *Spisie książek zakupionych do Biblioteki Ressursowej w Radomiu*. Natomiast w drugim aneksie przedstawiono wykaz książek zagubionych lub zniszczonych, który został sporządzony przy likwidacji Sklepu Ubogich.

Praca posiada estetyczną formę wydania, wzbogacona została o dwie ilustracje zaczerpnięte z katalogu rękopiśmiennego, przedstawiające stronę tytułową oraz stronę zawierającą opisy książek.

Otrzymaliśmy wartościowy zarys wiedzy o zbiorach jednej z bibliotek radomskich, który w przyszłości będzie z pewnością pomocny w opracowaniu historii bibliotek tego regionu.

⁵ Tamże, s. 18.